

GOTLANDS FORNSAL

Gotland's Historical Museum

S - 621 01 VISBY • Sweden

Telefon 0498/173 60

Postgiro 18 88 00 - 7

Till Besvararna av
specialfrågelistan
"Hembryggd dricka"

Att brygga dricka för egen konsumtion är en mycket gammal och numera för Gotland alldeles speciell företeelse. Seden är så gott som försvunnen i landet i övrigt, men på Gotland är den fortfarande ganska allmän. Hur utbredd bryggningen idag är på ön, hur bryggningen i allmänhet går till idag och hur den utfördes förr, vet vi emellertid alldeles för lite om. Gotlands Fornsal och Folkklivsarkivet i Lund har därför gått samman i en undersökning om hembryggd dricka. Enligt telefonsamtal har Ni haft vänligheten att förklara Er villig att hjälpa oss med undersökningen genom att svara på en frågelista. Det är denna frågelista vi härmed sänder Er.

Frågelistan kan kanske vid en första anblick se stor och avskräckande ut, men vi tror ändå inte, att den skall kräva alltför lång tid att besvara. Många av frågorna skall besvaras endast med "ja" eller "nej". Vid vissa av frågorna har vi angivit några möjliga svar inom parentes. Dessa har vi bara satt dit som en minneshjälp vid besvarandet av frågorna, och de utgör inte på något sätt alla tänkbara alternativ.

De frågor, som berör Er egen erfarenhet av bryggning, bör inte innebära några svårigheter att besvara. Den första delen av dessa frågor (1-13) gäller hur Ni brygger idag, medan de övriga (14-15) gäller äldre tid. Vi är tacksamma, om Ni kan ange ungefär för vilken tid Era uppgifter här gäller (14.8). Vi är medvetna om att det kan uppstå svårigheter vid besvarandet av de frågor, som gäller bryggningen i socknen i övrigt (16-17). Där Ni inte kan ge precisa svar ber vi Er därför att göra en uppskattning. Om det skulle uppstå tveksamhet vid besvarandet av någon fråga, står vi gärna till tjänst med ytterligare upplysningar. Ring i så fall Gotlands Fornsal (tel 17360) och tala med antikvarie Anders Salomonsson.

Denna frågelista kommer att behandlas helt anonymt och endast ur vetenskaplig synpunkt. Anonymiteten säkras genom att Ni inte skriver namn på listan. Varje frågelista förses i stället med ett nummer. Detta nummer finns också på en namnlista. Utan namnlistan kan alltså inte en frågelista spåras till en viss uppgiftslämnare. Namnlistan förvaras skild från frågelistorna i Fornsalens valv.

Undersökningens huvudsyfte är att till eftervärlden bevara kunskapen om en gammal sed. Därför är Er hjälp av mycket stort värde. Vi tackar på förhand för Er medverkan.

Visby den 19 juni 1973

Gunnar Svahnström

Anders Salomonsson

HEMBRYGGD DRICKA

Uppgiftslämnarens yrke: _____

Födelseår: _____

Hemsocken: _____ sedan år _____

Födelsesocken: _____

Hushållets sammansättning (ålder och kön för de olika familjemedlemmarna):

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

1. Brygger Ni dricka året om, dvs. så att Ni alltid har dricka hemma?

_____

1.1. Om svaret är ja, hur ofta brukar Ni dricka det som måltidsdryck (t.ex. till varje måltid, tre gånger i veckan osv.)?

_____

_____

1.2. Om svaret är nej, hur många gånger om året brukar Ni brygga?

_____

1.3. Brygger Ni då till speciella helger eller fester? _____

1.4. I så fall till vilka tillfällen (t.ex. till jul, påsk, midsommar, bröllop, begravning, barndop, skörd, slätter osv.)?

---

2. Vilka i familjen brukar dricka hembryggd dricka (t.ex. alla, enbart de vuxna, enbart de vuxna männen osv.)?

2.1. Vid vilken ålder ungefär får barn i allmänhet börja dricka hembryggd dricka?

---

3. Varför brygger Ni dricka (t.ex. det är godare än annan måltidsdricka, det blir billigare än att köpa måltidsdricka osv.)?

---

4. Vem i familjen är det som har hand om bryggningen? _____

---

5. Torkar Ni Er egen malt? _____

5.1. Om svaret är ja, använder Ni säd som Ni odlat själv till malten?

5.2. Torkar Ni malt varje gång Ni brygger? _____

5.3. Om svaret är nej, hur många gånger om året torkar ni malt?

5.4. Om Ni inte torkar malt till varje gång Ni brygger, torkar Ni den då vid någon bestämd tid på året?

5.5. Hur torkar Ni malten (i kölna eller på något annat sätt)?

5.6. Om Ni har kölna, beskriv dess uppbyggnad och utseende (t.ex. en eller två våningar, nät eller bräder med hål i att lägga säden på, namn på kölans olika delar osv.). Rita gärna på papperets baksida!

5.7. I vilken byggnad på gården ligger Er kölna? _____

5.8. Vilken sorts ved använder Ni när Ni torkar säd till malt?

5.9. Skall barken vara kvar på veden eller ej? _____

5.10. Använder Ni kölnan till något annat än att torka malt på?

5.11. Om svaret är ja, vad använder Ni kölnan till mer (t.ex. röka korv, fläsk, fisk osv.)?

A series of horizontal lines for writing, consisting of 30 lines spaced evenly down the page.

8. Är de kärl och redskap Ni nu använder vid bryggning gamla (i så fall hur gamla) eller nyanskaffade?

8.1. Om de är nya, i vilket material är de tillverkade? _____

---

9. Hur många kilo spannmål går det åt till en normalbrygd?

9.1. Hur många liter dricka brukar det bli? _____

---

10. Hur förvarar Ni det färdiga drickat (t.ex. i laggad ektunna, i flaskor, i plastdunkar osv.)?

10.1. Var förvarar Ni drickat (t.ex. i källaren, i skafferiet, i kylskåpet, i något uthus osv.)?

10.2. Vilken är den bästa förvaringstemperaturen? _____

---

11. Brygger Ni dricka av olika styrka? _____

11.1. Hur gör Ni för att få starkare respektive svagare dricka (t. ex. den dricka som bryggs först är starkare, olika sädeslag, större mängd jäst, större mängd socker, längre lagring osv.)?

11.2. Brygger Ni starkare respektive svagare dricka vid speciella tillfällen?

11.3. Om svaret är ja, vid vilka tillfällen är detta (t.ex. starkare till jul, påsk, bröllop eller födelsedag, svagare till slätter eller skörd)?

11.4. Har dricka av skiftande styrka olika benämning? _____

11.5. Om svaret är ja, vad kallas de olika sorterna (t.ex. öl, herrdricka, tröskdricka osv.)?

---

12. Vem har lärt Er brygga? _____

---

13. Känner Ni till några särskilda bruk eller talesätt i samband med bryggning (t.ex. att det är lämpligt eller olämpligt att börja brygga vid en viss tidpunkt osv. eller att man måste iaktta vissa saker för att lyckas med bryggningen?)

13.1. Följer Ni i så fall fortfarande dessa rekommendationer?

14.3. Har brygning tidigare ansetts som mans- eller kvinnogöra?

14.4. Ifråga om att brygga dricka av olika styrka (se fråga 11 - 11.5.), var det annorlunda förr?

14.5. Hur gjordes det i så fall förr och vad kallades det? _____

14.6. Användes kölnan förr till annat än att torka malt på? _____

14.7. Om svaret är ja, till vad användes den då? _____

14.8. För ungefär vilken tid gäller Era svar på fråga 14 - 14.7.?

---

15. Brygger Ni mjöd (med honung)? _____

15.1. Om svaret är ja, hur ofta brygger Ni mjöd? _____

15.2. Hur går det till att brygga mjöd? _____

15.3. Om svaret är nej, har Ni tidigare bryggt mjöd? _____

15.4. När slutade Ni i så fall med det och varför? _____

15.5. Vet Ni om det finns någon annan i socknen som brygger mjöd?

15.6. I så fall, hur många? _____

15.7. Gör Ni någon annan form av egen dricka (t.ex. enbärdricka, lingondricka mm.)? _____

15.8. I så fall vad? _____

-----

16. Hur många hushåll uppskattar Ni att det finns i socknen?

16.1. Hur många av dessa brygger dricka? _____

16.2. Hur många av dessa brygger dricka året om, dvs. så att de alltid har dricka hemma?

16.3. Hur många gånger om året uppskattar Ni, att de, som inte alltid har dricka, brygger i medeltal?

16.4. Brygger de i allmänhet vid särskilda tillfällen? _____

16.5. I så fall när (t.ex. till jul, påsk, midsommar osv.)? _____

16.6. Hur många av dem, som brygger dricka i socknen, torkar sin egen malt?

16.7. Hur får de andra malt (t.ex. köper från bryggeriet, köper av grannar, får eller byter till sig av grannar osv.)?

---

17. Hur många av dem, som någon gång brygger dricka i socknen, är under 45 år?

17.1. Gäller ungefär samma åldersfördelning oavsett om de torkar sin egen malt eller inte?

17.2. Om så inte är fallet, hur många av dem, som brygger men inte torkar sin egen malt, är under 45 år?

---

18. Om enligt Er kännedom ingen i socknen brygger egen dricka, när uppskattar Ni, att det bryggdes för sista gången i socknen?

---

19. I hur många hushåll i Er socken uppskattar Ni, att det bryggdes dricka för 30 år sedan?

STORT TACK FÖR HJÄLPEN!